

Jákob – Izrael

Texty na tento týden

Genesis 32–35

Základní verš

„Otázal se: ‚Jak se jmenuješ?‘ Odpověděl: ‚Jákob‘. Tu řekl: ‚Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls.“ (Gn 32,28.29)

Rodinná sága o Jákobovi pokračuje. Navzdory různým zkušenostem – dobrým i špatným – se neustále zjevuje Boží ruka a věrnost Hospodina zaslíbením smlouvy.

V centru naší pozornosti v této lekci bude Jákobova pouť poté, co opustil Lábana. Čeká ho setkání s Ezauem, obětí jeho zrady. Jak se k celé situaci postaví Ezau, kterého Jákob tak hanebně podvedl?

Naštěstí pro Jákoba, uprostřed strachu z nadcházejících událostí se mu zjevil Bůh jeho otců. Tato událost bude později známa jako „čas souzení pro Jákoba“ (viz Jr 30,5–7). Té noci se úskočný Jákob stává „Izraelem“. Nové jméno znamená v tomto případě nový začátek, který v konečném důsledku povede k vytvoření samostatného národa pojmenovaného po něm.

Vše, co nám Písmo zaznamenává o životě patriarchů a jejich rodin, ukazuje na věrného Boha, který plní svá zaslíbení. Činí tak i přesto, že se občas zdá, že se jeho lid ze všech sil snaží naplnění těchto zaslíbení zabránit.

Osnova lekce

Tento týden se budeme věnovat druhé části Jákobova životního příběhu – jeho návratu domů, setkání s bratrem i dalším událostem v jeho životě.

- Gn 32,23–32: Zápas s Bohem (neděle)
- Gn 33,1–4: Setkání bratrů (pondělí)
- Gn 34,24–31: Zneuctění Díny (úterý)
- Gn 35,1–5: Problémy s modloslužbou (středa)
- Gn 35,16–20: Smrt Ráchel (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

ZÁPAS S BOHEM

²³A té noci vstal, vzal obě své ženy i obě své služky a jedenáct svých synů a přebrodil se přes Jabok. ²⁴Vzal je a převedl je přes potok se všim, co měl. ²⁵Pak zůstal Jákob sám a tu s ním kdosi zápolil, dokud nezvešla jitřenka. ²⁶Když viděl, že Jákoba nepřemůže, poranil mu při zápolení kyčelní kloub, takže se mu vykloubil. ²⁷Neznámý řekl: „Pust mě, vzešla jitřenka.“ Jákob však odvětil: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.“ ²⁸Otázal se: „Jak se jmenuješ?“ Odpověděl: „Jákob.“ ²⁹Tu řekl: „Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls.“ ³⁰A Jákob ho žádal: „Pověz mi přece své jméno!“ Ale on odvětil: „Proč se ptáš na mé jméno?“ A požehnal mu tam. ³¹I pojmenoval Jákob to místo Peniel (to je Tvář Boží), neboť řekl: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život.“ ³²Slunce mu vzešlo, když minul Penúel, ale v kyčli byl chromý. (Gn 32,23–32)

Osobní studium

Brzy po odchodu od Lábana prožívá Jákob další zkušenost s Bohem. Ví, že ho čeká setkání s bratrem Ezauem, který má s sebou „čtyři sta mužů“ (Gn 32,7). Jákob se vroucně modlí k Bohu a vyznává: „Nejsem hoden veškerého tvého milosrdenství a vši tvé věrnosti, které jsi svému služebníku prokázal“ (Gn 32,11). Zdá se, že Jákob skutečně začal chápat podstatu milosti. Jak Hospodin odpověděl na jeho volání?

Přečti si texty Gn 32,23–32 a Oz 12,3.4. V čem spočívá duchovní význam tohoto úžasného příběhu?

Jákob má ze setkání s Ezauem pochopitelné obavy. Je zoufalý a ze všech sil se snaží ochránit svoji rodinu. Na noc se utáboří, a vtom se stane něco neočekávaného. Napadne ho „kdosi“ („nějaký muž“; ČSP; Gn 32,25). Jedná se o výraz, který může mít různé významy evokující božskou přítomnost (viz Iz 53,3). Daniel takto odkazoval na nebeského knížete Míkaela (Da 10,5).

Stejným způsobem Jozue označuje „velitele Hospodinova zástupu“ (Joz 5,13–15).

Uprostřed zápasu s neznámým začalo být Jákobovi zřejmé, že se potýká se samotným Bohem. Je to znát i z jeho slov: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš“ (Gn 32,27). Jeho pevné přidržování se Boha a odmítání pustit se ho, odhaluje i Jákobovu vášnivou touhu po odpuštění a uspořádání vztahu s Hospodinem.

„Jákob teď jasně viděl chybu, která ho přivedla k hříchu, jehož se dopustil, když získal právo prvorozenství podvodem. Nedůvěřoval Božím zaslíbením, ale chtěl svým vlastním úsilím uskutečnit to, co by Bůh vykonal v pravý čas a svým vlastním způsobem.“ (PP 197.198; NUD 90)

Důkazem odpuštění byla změna Jákobova jména. Zatímco jméno Jákob odkazovalo na jeho úskočnost, jeho nové jméno mělo být znamením vítězství. „Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls“ (Gn 32,29).

Aplikace

Jaká je tvoje zkušenost se „zápasem“ s Bohem? Jak se takový zápas může projevat? Proč je někdy důležité, abychom měli tento druh zkušeností?

SETKÁNÍ BRATRŮ

¹Potom se Jákob rozhlédl a vidí, že přichází Ezau a s ním čtyři sta mužů. I rozdělil zvlášť děti Lejiny a Rácheliny a obou otrokyň. ²Dopředu postavil otrokyně a jejich děti, za ně Leu s jejími dětmi a Ráchel s Josefem dozadu. ³Sám se ubíral před nimi a sedmkrát se poklonil až k zemi, než k svému bratrovi přistoupil. ⁴Ezau se k němu rozběhl a objal ho, padl mu kolem krku a políbil ho; oba zaplakali. (Gn 33,1–4)

Osobní studium

Z místa Peniel („Tvář Boží“; viz Gn 32,31), kde Jákob prožil svou velkou zkušenost s Bohem, se Jákob nyní přesouvá na místo setkání se svým bratrem. Po dvaceti letech odloučení ho Jákob vidí přicházet se čtyřmi sty muži (Gn 33,1). Jákob má obavy, a proto připravuje sebe i svou rodinu na všechno, co se může stát.

Přečtěte si text Genesis 33. Jaká je spojitost mezi Jákobovou zkušeností, když viděl Boží tvář v Penielu, a jeho zkušeností, když se má podívat do tváře svého bratra? Jak by mělo naše setkání a náš vztah s Bohem ovlivňovat náš vztah s „bratry“, ať už jde o kohokoli?

Jákob se sedmkrát klaní před svým bratrem (Gn 33,3), kterého opakovaně nazývá „můj pán“ (Gn 33,8.13.15) a označuje se za jeho „otroka“ (Gn 33,5; porovnej s Gn 32,5.19.21). Je příznačné, že sedm Jákobových úklonů odráží sedm požehnání jeho otce (viz Gn 27,27–29). Zároveň každým úklonem jakoby obrací požehnání svého otce. Přestože se národy, kmeny a synové jeho matky (tedy i bratr Ezau) měli podle otcovského požehnání klanět Já-

kobovi, nyní je to Jákob, kdo se klaní před svým bratrem.

Zdá se, jako by Jákob chtěl splatit dluh svému bratrovi a vrátit mu požehnání, které mu ukradl (viz Gn 33,11). Když Ezau uviděl svého bratra, navzdory všem očekáváním se rozběhl k Jákobovi, a místo toho, aby ho zabil, „objal ho, padl mu kolem krku a políbil ho“ (Gn 33,4).

Později Jákob řekl Ezauovi: „Vždyť smím vidět tvou tvář, a to je, jako bych viděl tvář Boží. Tak přívětivě jsi mě přijal!“ (Gn 33,10). Důvodem Jákobova mimořádného prohlášení je pochopení, že mu Ezau odpustil. Hebrejské sloveso *racah* „získat přízeň“ (Gn 33,10) je teologický termín označující jakoukoli obět, která je „příjemná“ a „přijatá“ Bohem. Takové přijetí oběti je projevem Božího odpuštění (Gn 22,27; Am 5,22).

Jákobova zkušenost Božího odpuštění v Penielu, kde viděl Boží tvář, se nyní opakuje ve zkušenosti bratrova odpuštění. Jákob to vnímá jako setkání s Bohem, jako pohled do Boží tváře. Jákob jako by prožíval druhý Peniel. Jákobovi odpustil Hospodin a nyní mu odpouští i jeho vlastní bratr. Jeho pochopení milosti se prohlubuje o zcela nový rozměr.

Aplikace

Co ses ty sám dozvěděl o milosti na základě odpuštění, které ti projevili lidé kolem?

ZNEUCTĚNÍ DÍNY

²⁴Poslechli tedy Chamóra a jeho syna Šekema všichni, kdo měli právo vycházet k bráně jeho města; dal se obřezat každý mužského pohlaví, kdo vycházel k bráně jeho města. ²⁵Ale třetího dne, když byli v bolestech, vtrhli bezpečně do města s mečem v ruce dva Jákobovi synové, Šimeón a Lévi, bratři Díny, a všechny mužského pohlaví povraždili. ²⁶Zavraždili mečem také Chamóra a jeho syna Šekema, vzali z Šekemova domu Dínu a odešli. ²⁷Na pobité potom přišli Jákobovi synové a za poskvrnění své sestry město vyloupili. ²⁸Pobrali jejich brav a skot i jejich osly a co bylo v městě i na poli. ²⁹Zajali všechny jejich děti a jejich ženy a uloupili všechno jejich jmění, vše, co bylo v domě. ³⁰I řekl Jákob Šimeónovi a Lévimu: „Přivedete mě do zkázy, způsobili jste, že vzbuzuji nelibost u obyvatel země, u Kenaanců a Perizejců. Mám málo lidí. Seberou-li se proti mně, pobijí mě a budu vyhuben já i můj dům.“ ³¹Odvětili: „Což směl s naší sestrou zacházet jako s děvkou?“ (Gn 34,24–31)

Osobní studium

Po smíření s bratrem se chce nyní Jákob v klidu usadit v Kenaanu. Jeho cestu tak poprvé charakterizuje slovo *šalem* („bezpečně“; „bez nehody“; Gn 33,18), které je odvozeno od slova *šalom* („mír“; „klid“).

Koupil od Kenaanců pozemek (Gn 33,19) a postavil na něm oltář. Vyjadřuje tím svou víru a přesvědčení, že je závislý na Bohu. Každá přinesená oběť byla projevem jeho úcty k Bohu.

Přesto musí Jákob – Izrael – poprvé čelit problémům spojeným s usazením se v zemi. Stejně jako Izák v Geraru s abímelekem (Gn 26,1–33), i Jákob se pokouší najít způsob, jak by mohl žít s Kenaanci.

Přečtěte si text Genesis 34. Co narušilo Jákobovy plány poklidného života v Kenaanu? Jak reagoval? Co udělal?

Příběh této hrozné události zdůrazňuje nejednoznačnost postav a jejich činů. Smyšlný Šekem, který zneuctí Dínu, je zároveň

charakterizován jako ten, kdo ji upřímně miluje a chce se pokusit o nápravu. Je dokonce ochoten podstoupit obřizku.

Mezitím se Šimeon a Lévi, kteří se stávají do role obránců Boha a jeho přikázání a kteří brání sňatkům s obyvateli Kenaanu (Lv 19,29), uchylují k podvodům a lžím (Gn 34,13) a jsou připraveni zabít, plenit a krást (Gn 34,25–27). Jejich jednání bylo nejen odsouzeníhodné (proč nepotrestat jen člověka, který se provinil?), ale mělo potenciál způsobit mnoho dalších problémů.

Jákob velmi usiluje o klid a snaží se vystupovat smířlivě. Když se dozví o znásilnění své dcery, neřekne vůbec nic, mlčí (Gn 34,5). Když se však dozvěděl o hanebném skutku svých synů, otevřeně je kárá a připomíná jim možné následky: „Přivedete mě do zkázy, způsobili jste, že vzbuzuji nelibost u obyvatel země, u Kenaanců a Perizejců. Mám málo lidí. Seberou-li se proti mně, pobijí mě a budu vyhuben já i můj dům“ (Gn 34,30).

Aplikace

V příbězích, které studujeme, opakovaně vidíme podvody i skutky milosti a milosrdenství. Co se z toho dovidáme o lidské povaze?

PROBLÉMY S MODLOSLUŽBOU

1 Řekl Bůh Jákobovi: „Vstaň a vystup do Bét-elu, usad se tam a udělej tam oltář Bohu, který se ti ukázal, když jsi prchal před svým bratrem Ezauem.“ ²Jákob tedy řekl svému domu i všem, kteří byli s ním: „Zbavte se cizích bohů, které máte mezi sebou! Očistěte se, převlékněte si šat, ³budeme putovat do Bét-elu. Chci tam udělat oltář Bohu, který mi odpověděl v den mého soužení a byl se mnou na cestě, kterou jsem šel.“ ⁴Odevzdali tedy Jákobovi všechny cizí bůžky, které u sebe měli, i všechny náušnice a Jákob je zakopal pod posvátným stromem u Šekemu. ⁵Potom táhli dál. Na okolní města padl děs Boží; proto Jákobovy syny nepronásledovali. (Gn 35,1–5)

Osobní studium

Přečti si text Gn 34,30–35,15. Co se na základě popsaných událostí můžeme naučit o pravém uctívání?

Bezprostředně po Jákobově stížnosti, že jeho synové porušili mír s Kenaanci, a po jejich pokárání (Gn 34,30) Bůh naléhavě vyzývá Jákoba, aby opustil Šekem a vrátil se do Bét-elu. Bůh tam chce s Jákobem obnovit svou smlouvu. Jákob hned po příchodu do Bét-elu staví Hospodinu oltář.

První Jákobovou reakcí na Boží příkaz je pokyn, aby jeho lid odložil kenaanské modly, které byly ukořistěny při plenění města Šekem, a domácí bohy, které ukradla Ráchel (Gn 31,19.32). To je klíčové pro myšlenku obnovy smlouvy s Bohem.

Tyto modly si lidé uchovávali navzdory závazku, který učinil Jákob před Hospodinem. Aby Jákob skutečně unikl vlivu Kenaanu, nestačilo mu vyjít z něj. Musel odstranit modly nejen z tábora, ale lidé se jich museli vzdát i ve svých srdcích.

Proces pokání nespočívá na nějakém fyzickém přesunu z místa na místo, nebo

dokonce z jedné církve do druhé. Nejdůležitější je, abychom se zbavili modlářství, které je součástí našeho srdce. Modly si totiž můžeme vytvořit téměř z čehokoli.

Když Jákob poslechne Boha a postupuje podle jeho příkazu, Bůh nakonec zasáhne a „děs Boží“ (Gn 35,5) zachvátí všechny lidi kolem, takže se vůbec nikdo neodváží zaútočit na Jákoba a jeho syny. Jákob a „všechen lid, který byl s ním“ (Gn 35,6), jsou nyní připraveni uctívat Boha. Jde o náznak, že v rodině došlo ke sjednocení. Jákob dává tomuto místu jméno El Bét-el (Gn 35,7; ČSP), což je připomínka snu o žebříku a znamení, že spojení mezi nebem a zemí, které bylo nějakou dobu přerušeno, se nyní zase obnovilo.

Text klade důraz spíše na Boha Bét-elu než na samotné místo. Bůh připomíná Jákobovi jeho nové jméno „Izrael“ (Gn 35,10), a to s dvojím příslibem, které toto jméno přináší. Jákobovo požehnání znamená jednak plodnost, což se projeví rozmnožením národa a splněním zaslíbení o Mesiášovi (Gn 35,11), a také poukazuje na zaslíbenou zemi (Gn 35,12).

Aplikace

Jakými nenápadnými a nenásilnými způsoby si modlářství může najít cestu do našich srdcí? Co lze proti tomu dělat?

SMRT RÁCHEL

¹⁶Potom z Bét-elu odtáhli. A když už byli nedaleko Efraty, Ráchel porodila; měla však těžký porod. ¹⁷Když těžce rodila, pravila jí porodní bába: „Neboj se, máš zase syna!“ ¹⁸Ve chvíli, kdy umírala a život z ní unikal, pojmenovala ho Ben-óni (to je Syn mého zmaru), ale otec ho nazval Ben-jamín (to je Syn zdaru). ¹⁹Ráchel umřela a byla pohřbena u cesty do Efraty, což je Betlém. ²⁰Jákob nad jejím hrobem postavil pamětní sloup, a to je památník Ráchelina hrobu až dodnes. (Gn 35,16–20)

Osobní studium

Přečti si text Gn 35,15–29. S jakými dalšími trápeními se Jákob setkal v rámci své nefunkční rodiny?

Jakmile Jákob opustí Bét-el, tři vzájemně propojené události předznamenají poslední krok jeho cesty do zaslíbené země: Jákobovi se narodil poslední syn, Ráchel zemřela a Rúben, Jákobův prvorozený syn Leji, spal s Jákobovou konkubínou. Ačkoli text neuvádí, proč se mladík dopustil něčeho tak zlého, mohlo jít o to, že chtěl nějakým způsobem pošpinit narození Jákobova posledního syna a znevážit památku Ráchel. To prostě nevíme.

Narození Jákobova posledního syna je spojeno s Betlémem (Gn 35,19), který je na hranicích zaslíbené země. Toto narození je prvním splněním Božího zaslíbení týkajícího se budoucnosti Izraele. Porodní bába prorocky osloví Ráchel právě těmi slovy, kterými Bůh uklidnil Abrahama: „Neboj se“ (Gn 35,17; porovnej s Gn 15,1).

Je důležité, že Jákob mění jméno, které umírající Ráchel dala svému synovi – Ben-óni,

což znamená „Syn mého zmaru“, aby vyjádřila svou bolest, na Ben-jamín, „Syn pravé ruky“, což možná naznačuje směr na jih, aby vyjádřil svou naději na zaslíbenou zemi a vše, co Bůh řekl, že udělá pro svůj lid.

V této době měl však Rúben sexuální vztah s Bilhou, konkubínou svého otce a Ráchelinou služkou (Gn 35,25; Gn 30,3). Nevíme, proč to udělal, ale jde o další příklad lidské zkaženosti.

Je překvapující, že Jákob na toto hrozná provinění nereaguje, i když se o tom dozvěděl (Gn 35,22). Možná v tomto bodě svého života Jákob důvěřuje Bohu, že splní své slovo navzdory hříchu a zlu, které se kolem něho občas děje.

Právě takové vyznání víry vyplývá z výčtu dvanácti Jákobových synů, kteří stojí u zrodu izraelského národa (Gn 35,22–26). Jak ještě uvidíme, nejedná se o nejsympatičtější a nejlaskavější lidi. Přes všechny problémy, všechny dysfunkce, dokonce i naprosté zlo, jako byl Rúben s Bilhou, se však skrze tuto rodinu měla naplnit Boží vůle – bez ohledu na to, jaká tato rodina ve skutečnosti byla.

Aplikace

I přes lidské chyby Bůh nakonec naplní své záměry. Představ si, co by se stalo, kdyby lidé s Bohem spolupracovali a poslouchali ho. O co méně bolesti a utrpení by se odehrálo a o co snáze, rychleji a přímočařeji by se naplňovala Boží vůle!

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si 18. kapitolu „Jákobův noční zápas“ z knihy *Na úsvitu dějin* (PP 195–203; NUD 89–92).

„Jákobova zkušenost během oné noci zápasu a úzkosti představuje soužení, jímž bude muset projít Boží lid těsně před druhým příchodem Ježíše Krista. [...]

Stejnou zkušenost prožije Boží lid ve svém závěrečném zápase s mocnostmi zla. Bůh vyzkouší jejich víru, vytrvalost a důvěru v Boží moc. Satan se je bude snažit zastrašit myšlenkou, že jejich hříchy jsou příliš velké, než aby mohly být odpuštěny. Když se ohlédnou zpět na svůj život, jejich naděje pohasne. U vědomí Boží milosti a svého upřímného pokání se však budou dovolávat Božích zaslíbení. Jejich víra neztroskotá proto, že jejich modlitby nebudou okamžitě vyslyšeny. Z jejich nitra bude tryskat prosba: ‚Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš‘ (Gn 32,27). [...]

Jákobův příběh je ujištěním, že Bůh nezavrhne ty, kdo byli svedeni k hříchu, ale v upřímném pokání se k němu vrátili. Bůh svého služebníka poučil, že pouze Boží milost mu může dát požehnání, po němž prahne. Tak tomu bude i s těmi, kdo žijí v posledních dnech. Ve vši své bezmocnosti a nicotě musíme důvěřovat v zásluhy ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Spasitele. Nikdo, kdo si bude takto počínat, nezahyne.“ (PP 201–203; NUD 91.92)

Otázky k rozhovoru

1. Proč je Jákobova slabost příležitostí pro Boží milost? Jak souvisí Jákobova zkušenost se slovy apoštola Pavla: „Když jsem sláb, jsem silný“ (2K 12,10)?
2. Proč podle vás Bible odhaluje tolik nepěkných podrobností o životě mnoha svých postav? Co z toho vyplývá? Jaké poučení si z toho můžeme vzít?
3. Uvažujte o problémech modlářství. Jaké jsou nejvýraznější modly, idoly naší kultury, naší civilizace? Jak se můžeme ujistit, že neuctíváme nic jiného a nikoho jiného než Hospodina?

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:

_____	_____
_____	_____
_____	_____